25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6979 — 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1908 — ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 7 ՉԻԼՀԻՃՃԷ 1326 — 30 Decembre 1908 — 25me année — N 6979

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գաւառներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ.

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قاله

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՄԻ ՀՐԱԺԱՐԻՔ

Մեր ազգային կեանքի կապմակերպութեան ներկայ շրջանին մէջ՝ անհատական ձեռնտուութեան, անձնուէր աշխատութեան ոգիին պակասը ամէնէն աւելի աչքի զարնող երեւոյթներէն մէկն է։ Ազատօրէն գործելու, անկաշկանդ կերպով պարտականութիւն կատարելու և համայնքին օգտակար դառնալու այս յարմարագոյն ժամանակաշրջանին՝ մինչ կը սպասուէր որ ամէն հայ՝ եւանդով ու խանդով լեցուն՝ իր ջանքին, իր ճիգին բաժինը, որքան ալ փոքր ըլլայ ան, ինքնաբերաբար ի սպաս դնէր ազգային վերածնութեան թանկագին գործին, մինչ հարկ էր որ հայուն անհատական եռը պահ մը ընդհատուելով անձնուիրութեան արգաւանդ գաղափարին շուրջը առանց դասակարգի խտրութեան համախմբում մը խմորուէր, ուր ամէն նկատում, ամէն ձգտում, ամէն մտածում մէկ նպատակի մը, դերագոյն ու գեղեցկագոյն խէմալի մը իրագործումին նուիրաբերուէր, — ցեղին վերածնումին, ահա տխրութեամբ կը նշմարուի ընդհանուր վարանում մը, ջղայնոտ դանդաղութիւն մը և չկամութեան մեծատարած շարժում մը, որոնք տրամաբանական հետեւութիւնը չեն այն խանդավառ և խելայեղ ցոյցերուն, այն ադիկալի ու քիչ մը չա՛տ տոնքիշոտական շնչասպառ շարժումներուն, որով յատկանշուեցանք Օսմ. Սահմանադրութեան հաստատումին առաջին վայրկեաններուն։ Մեր եռանդը յարդի բոցին պէս շլացուցիչ ու վաղանցի՞կ է արդեօք։ Դիմոյներո՛ւ կը նմանինք որ՝ ալքոլին բոպէական խթանին տակ դիւցազնաշունչ խոյանքներ, հսկայական շարժուձեւեր կ'ունենան, բայց սթափուելնուն պէս՝ լեսկած միսի եղկելի դանդուածներ են։

Սկսեալ մեր Ազգային Մարմնդարանէն մինչեւ թաղային ամէնէն յետին մարմինները, իրենց նորոգ սահմանադրավայել կազմութեան միջոցին՝ այս ախտաւոր երեւոյթին բոլոր ապացոյցները բերին մէջտեղ դրին։

Կազմուեցաւ Ազգ. Ժողովը։ Պարոն երեսփոխանները գացին բաղմեցան այն աթոռներուն վրայ՝ որոնք երկար տարիներէ ի վեր փոչիներու պատանաբան, միայնութեամբ վշտաբեկ, ա՛յլապէս հրաւիրիչ էին հիմակ։ Ատոնց վրայ բազմիլը փառքի մը տիրանալ էր, փառքիկի մը՝ աւելի ճիշդը։ Շատեր՝ այդ աթոռներուն տիրանալով այնպէս կը հաւատային, — ու դեռ կը հաւատան, — թէ կը բաւէր ուրբաթէ ուրբաթ քանի մը ժամ երթալ ոսք ոսքի վրայ նստիլ հոն, մեքենական ձեռք վերցնել իջեցնել, մերթ՝ երեւոյթները փրկելու համար՝ ելլալ այո մը ոչ մը ըսել և դադարներուն սիկառ ծխել։ Ասիկա ընթացիկ ազգասիրութեան ժամն տեսակն է, որ ոչ յոգնութիւն կը պահանջէ ու ոչ զոհողութիւն. բայց երբոր կարգը եկաւ գիւանները կազմելու, ի՞նչ տեսանք։ Հրաժարող հրաժարողն։ «Ես բաղմաղաղ մարդ եմ, ժամերս թանկագին են, նիւթապէս անկարելի է ինծի առանց գլխացաւութիւններով զբաղիլ»... եւայլն։ Երեսփոխանութեան ծայրը պատիւ մը կայ, հասարութեան գոնացում մը կայ, մինչ այսինչ գիւանին կամ մարմնին անդամակցութեան ծայրը՝ աշխատութիւն։ Եւ աշխատութիւնն՝ յոգնութիւն ըսել է. ազգին ցաւերով լուռ ու մունջ, անտառունակ կերպով զբաղիլ, մինք յոգնեցնել, պարապ ժամանակ վատնել բան է։ Եւ տակաւին մինչեւ վերջին նիստին, Ազգային Ժողովին նախագահը կը ծանուցանէր այսինչ կամ այն ինչ երեսփոխանին հրաժարումը այս ինչ կամ այն ինչ դիւանին անդամակցութենէն։ Ուրիշներ կ'առաջարկուէին տեղւոյ վրայ, որոնք իրենց կարգին մէջտեղ կը նետէին միւնոյն պայմանագրական պատճառաբանութիւնները, միւնոյն չարժաութիւները աշխատութենէ խուսափելու։ Եւ եթէ մէկ երկու տասնեակ յոյժ բարեացակամ ազգայիններ սթոռ չունենային Ազգ. Ժողովին մէջ, — որոնք ազնուութիւնը ունին մնոտի պատրուակներու ետեւն չապաստանելու իրենց առաջարկուած աշխատութիւններէն խուսափելու համար, — չմ գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլար ազգային ներքին գործերուն վիճակը՝ զարդի համար միայն երեսփոխական սթոռներու վրայ բազմող Հայերուն ձեռքին մէջ։

Երկու ամիսէ ի վեր դիտուեցաւ որ, Ազգ. Ժողովոյ նիստերուն չատ անգամ փոխարամանութիւնն է որ ներկայ կը գտնուի միայն. լիալիր նիստ երբէք տեղի չունեցաւ ցարդ։ Իրենց պարտականութեանը գլխակից (՝, որքան) մեր երեսփոխան էֆ-ներէն չատեր երեք, նիստը անգամ մը միայն իրենց ներկայութիւնը կը ստորագրեն, բոլորովին չզբաղուելու համար երեսփոխանութեան ձրի պատիւէն, քանի որ ըստ Սահմանադրութեան երեք անգամ յաջորդաբար առանց բանաւոր պատճառի բացակայ գտնուող երեսփոխան մը իր պաշտօնէն կը դադրեցուցուի։ Ոչ ան, ոչ ա՛ս. ոչ մերկացուել այդ բարձր Ժողովին մասնակցելու փառքէն, ոչ ալ սակայն այդ պատճառով բանէ զրկէ ըլլալ, ազգին օգտին համար չապաթը քանի մը ժամուան զոհողութիւն ընել։ Այս պատճառով չէ՞ որ վերջին գումարման մէջ, Ազգ. Ժողովը նորէն չկրցաւ Օրմանեան Պարոիարքին հաշիւներուն քննութեան յանձնաժողովը ընտրել լինցունել։ Խնդիր մը որ երկու ամիսէ ի վեր շարունակ Ժողովի օրակարգին վրայ կուգայ և շարունակ ալ կը յետաձգուի և դեռ չենք գիտեր որ յաջորդ նիստին ի՞նչ ելքի պիտի յանգի այս հիւանդ ու սիրտնոտնում խնդիրը։

Զկամութեան, ազգային պարտաճանաչութեան այս սխտավարակ ըմբռնումին երեւոյթը զոնէ հո՛տ սահմանափակուէր։ Նուիրապետական կարգով՝ անկէց սկսեալ վար իջէք, գերագոյն մարմնէն ցիսոր բոլոր մարմինները, անտեսական, կրթական, բարեգործական հասատութիւնները աչքի առջեւ ունեցէք. նոյն երեւոյթը ամենց մէջ, և աւելի տխրալի ուժգնութեամբ մը։ Թաղ. Մարմնորդներու Նորոգ կազմութեանց մէջ ահագին խրամաներ բացուած են՝ մոլեղին և անտեղիտալի հրաժարումներու պատճառով։ Մասդիւղի պէս ազգատ և կիսակործան թաղ մը՝ անողոք հրաժարականներու ցերմամբ կատարուած թաղային կրկին ընտրութիւններու երեւէն անագին ծախքերու ենթարկուած է. և տակաւին չէ կրցած իր Թաղ. Մարմնորդը կազմել։ Ուրիշ թաղեր նմանապէս։ Ու վերջը չկայ հրաժարողներուն։

Կը կարծուէր որ,—և ո՞րքան իրաւամբ, — բանակալութեան չարիքներէն զզուած ձանձրացած հայութիւնը, չարժուելու, գործելու և զարգանալու իր պէտքին վերջապէս գոնացում տալու առիթը իրեն ներկայանալուն պէս իր հոգիին լոլոր ուժովը, կապկպուած սանձահարուած կորմիներուն բովանդակ թափովը պիտի չտապէր քիչ ժամանակուան մէջ ձեռք բերիլ։ Ինչ որ՝ կորսուած էր, ինչ որ կողոպտուած խլուած էր իրմէ։ Անողոք և կարծր ձեռնպահութեամբ, սիլինքսեան սրձանացումով պիտի հասնինք այս արդիւնքին։ Ազգին կործանած բջջիջներուն վերակազմութիւնը, մօտաւոր ու հեռաւոր անկիւններ, կարօտ է ամէն հայ մտաւորներուն անդուլ անվհատ և լրիվ աշխատանքին, որուն մէջ անձնական փառքի ու պատիւի ունայն զգայումը յանէ՛տ գոյութիւն չունենայ։ Մինչեւ հիմա չա՛տ անձուկ սահմանի մը մէջ չա՛տ յարաբերական կերպով տեղի ունեցաւ այս բանը։ Ասկից կարելի է հետեւցնել թէ մեր անկումին մեծութեան ճշգրիտ գիտակցութիւնը չունինք տակաւին, և կը կարծենք որ մեր ազգին տունը իր կործանումէն վեր առնելու համար կը բաւէ կիսակատար մակերեւութային աշխատութիւններ, սկիսպտիկ ու հայեցողական վերաբերում մը և մանաւանդ խրտչալի ու պերճեթիկ մեկուսացում մը։

Ասկէց ետքը չենք կրնար ըսել թէ մեր գոյութեան, մեր յառաջդիմութեան ու զարգացումին արգելք դնող պատճառներ գոյութիւն ունին. առաջ, բրոնակալութիւնը կենսալիր իրաւամբ պատրուակ բռնել մեր կեանքի լճացումին ու մեր յետագիմութեանը։ Բռնակալութիւնը ջնջուեցաւ ա՛սա՛, պատրուակն ալ մէկեցաւ։ Երբոր ժամանակակից քաղաքակրթութեան լայն լուսաւոր սրահներէն չքաւենք այսուհետեւ, երբոր իրրեւ ուրոյն ազգ մեր գոյութիւնը մեր ուժովը ու մեր ազգեցութեամբը ապացուցանելու անվրդովնք, զո՛վ պէտք է պատասխանատու բռնենք։

Մե՛նք զմեզ, մի՛միայն մենք զմեզ։

Եր. Սրմաքէշեանլեան

Հանութեամբ կը հրատարակենք մեր աշխատակցի՝ Հռանդի Կոլկասեան բրդակցութեանց հիմար գնահատական մը՝ գրուած 85-93ի զրական Բիւիսթին ամենեն ակնաւոր դեմքերեն Տիգրան Կամսարականի կողմէ.

ԱՂԵՔՍ, 23 դեկ.

Սիրելի՛ Հռանդ,

Կ'ողջունեմ զքեզ սրտագին։

«Օշական ու Աչտարակդ» կարդացի հոդեղարար հեշտանքով։ Դրիչդ սրտիդ մէջ թաթխեր էիր։ Այդ նուիրական հոդերուն համը կար գրութեանդ մէջ։ Եթէ Պարոիարք ըլլայ՝ օրհնութեան կոնդակ մը կը գրէի քեզի։ Յոգուածդ աղօթք մը թուեցաւ ինծի։ Զեն մնոնիր Մեսրոպները. հոգիներէն տեղ կը փոխեն կ'ըսեմ ես և կը բաժնուին ընտրելիներու օրենցմէ։ Ես դուն անշուշտ. եթէ ոչ ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլար այդ ջերմութեամբ վերակոչել անոնց օրհնեալ ստուերները։ Հայուն հոգին ունիս և կտակ մնացեր է բաղում տարիներէ ետքը նոյն իսկ։ Զի խրոխտաս սակայն, ան քեզի չի վերաբերիր—զի հայ ցեղին խմորումն է — այլ դուն ես որ պէտք է անոր պատկանիս և հսկես անոր վրայ իբր սուրբ տանդի մը վրայ։ Զգացում է համակ գրուածդ և տարր համար իսկ գրականութենէ վեր բան մը, Սրուանձտեանցի քանի մը էջերուն նման։ Շատ գրէ՛ տոնցմէ. ա՛ստորը օրհնեալ ըլլայ եթէ զգացումներդ բորբոքած է առաւել եւս, և ինքնատիպ տաղանդդ կրկնապատկած է ինչպէս կ'ուզեմ։ Ափսո՛ս որ չտեսայ «Մաքուր ըլլան» յօդուածդ զարմէ հիացմամբ խօսեցա։ Ինծի Սրչակը Բարիզ. կրնա՞ս զրկել ինծի։ Շատ գոհ կ'ըլլամ։ Օշականիզ թիւէն նախ. հաճիս զրկել հատ մը զոր պահել կ'ուզեմ. թանկագին էջ մըն է ան հայ զպրութեան համար։

Ընդունէ՛ սրտագին շնորհաւորութիւնս և բարեւներս։

Տ. ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ՀԻՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՈՒՆՔԸ

9—13 Նոյեմբ.

Մաքրանոցի մէջ սրբագործուելու վախն ու տաղտկութեան մտածումը ուրեց մեր դարձի նախաւոր ծրագիրը։ Տրապիզոն, Սամսոն ունէինք բարեկամներ, սրտի ու մաքի մարդիկ որոնք անձկանքով կը սպասէին չատերուս՝ գտնէ եօթնեակ մը դեգերելու այդ ասիական ափունքին վրայ։

Մեզմէ բաժին մը Պաղուի գծով պիտի գնար Օտեսա, իսկ ես դարձած էի Պաթում, և անկէ պիտի որոշէի բռնելիք ուղղութիւնս։ Նոյն օրը երեք հոգի մնացած էին հոս. բժշկութիւնը հաստատած էր ատոնց վրայ քոլերայի միքրոպներու գոյութիւնը. բայց ամբոխը միշտ դէպի վախն ու գէշը աւելի տրամադիր, քոլերայի զոհեր միայն տեսած էր այդ դերեկմտական անցորդներուն վրայ։ Քաղաքը խաղաղ երեւոյթ մը կը ստանար, հոսանքն ի վար տարուած կենդանիի մը պէս որ ուժասպառ է ալ և հոգիս. չունչ մը ունի սակաւին ռնգունքներուն մէջ։

Մէկաժամրիի չոգենաւ մը, լեռներով ակաղձուն և յունական գաղթականներով լիքը, մեկնած էր նոյն օրը կէսօրէ ետքը։ Ինծի կը մնար նստիլ ռուսական չոգենաւը, որ ճամբայ պիտի ելլէր կէս գիշերուն՝ դէպի ռուսական նաւահանգիստներ մինչեւ Օտեսա։

Ոչ նաւակի պէտք կայ ո՛չ ալ նաւավարի. ռուսական չոգենաւերը փոքրերնին ալ պատիւ կը կրենին կաղաղ. բեռներու և ճամբորդներու հետ դիւրութեամբ ներս կը մտնես։

Պաթումը, լոյսի ու իաւարի մէջ թողուած, խորհրդաւոր տեսարանի մը երեւոյթը կ'ունէ գիշեր առեն. իր գլխուն վերեւ լեռներու հոկայ շղթայի մը ուրուականը կը հսկէ մշնջենաւոր. իր քովը, յատկանշապէս դրացի, կողք կողքի կը պառկի Սեւ Ծովի արեւելեան մարը, մերթ խռովայոյզ և մերթ անդորր, ուժասպառ հիւսիսի դէմ մղուած կռիւներէն։

Այն գիշերը խաղաղ էր ծովը, խաղաղ էր օդը։ Ռուսական յանձնում մը, էլեկտրական լոյսերու մէջ փղփղուն, կեցած էր մեր չոգենաւին քով. իր մէջը ամէն չարժում կանոնաւոր է. իր խոճկորային ցուցակը, նուրէն ներս մտրճուած, ստուեր մը կը ձգէ հոն, ուրուական մը խօլական։

Մինակ եմ կամրջակին վրայ, դիմացէն կուգայ ցամաքային թեթեւ քամի մը, ձիւնի երակով մը խառնուած, — առողջ քամի որու մտերմացած էի Կովկասի լեռներու տակ։

Եւ ահա անո՛ւշ երգակցութիւն մը ծովին վրայ։ Ռուսական գիւնորներն են որ, պառկելէ առաջ այդ ձայնաւոր աղօթքը կ'ընեն ամէն գիշեր։ Կը լսեմ խորին պատկառանքով։ Քառաձայնն է դարձեալ, նոյն քառաձայնը որ լսած էի էջմիածին, Թիֆլիս, և հիմա ծովին վրայ զարհուրելի մը մէջ, ծովի ու կրակի մարդոց բերանէն։ Զայնական աղօթքը կ'ելլէ գրանաւորէն դուրս, կը յորդէ, կը տարածուի, կը բարձրանայ և կը նուաղի եթերային լուն բարձրութեան մէջ, ծովային մինչիկ տարածքի մը վրայ։ Պատ չկայ իր շուրջը, գմբեթ մը չի փակեր իր միջոցին մէջ աղօթքի մը պարքը, մրմունջին, տրտունջին, պաղատանքի սառառնթեւ ոգին։ Փոյթ չէ որ բառեր չգան ականջիդ, խառատ մը չբերէ քեզի այդ ձայներու այլայլաւոր դաշնակութիւնը։ Հոգիդ կուտաս անոնց, կը տարուիս ատոնցմէ ինքնամոռաց։ Եւ կարծես ամէնէն աղուոր աղօթքն է ատ որ կ'ընէ մարդ անհունին մէջ։

Զեմ յիշեր երբեք բառերով աղօթած ըլլալս, նոյն իսկ Ռուսական Փիլիսոփայական զրուցատրութիւներ առաջ, սակայն անմոռաց յուշի կապած եմ պարագայ մը, աղօթքի պարագայ մը, ուրկէ ի վեր աղօթքը դողով մը համակած է զիս։ Վանկիէի մէկ պատմութիւնն է ատ ֆրանքերման պատերազմի առեն։ Կ'ըսէ թէ առտու մը, արեւու ծագումէն առաջ, զարհուրելի մը վար իջնելու առեն, լսած է ձայներու խառնուրդ մը, դաշնակութիւն մը մարդկային սրտի աղաղակներու, որ կը բարձրանայ դերմանական թնդանօթներու ետեւէն։ Առտուան աղօթքն է պղտպատներու և ռումբերու տակ որով դերման ոգին՝ ծնրադիր կը հոլովի ինքզինքը տիեզերքի առջեւ։

Զանազան աղօ՞թք, լոկ՞ն աղօթք, ո՛րն ալ ըլլայ, անուշ է ան. և անուշ ինքնամոռացութիւն մը ունէի գիւնորական այդ քառաձայնին մէջ, Պաթումի այս գիշերը։

Կէս գիշերին մեկնեցաւ չոգենաւը։ Առաւօտուն Սօգում-Քալէի առջև էինք, զրպտի մէջ աղուորիկ քաղաք մը. կանանչութիւն, տերեւներու թարմութիւն՝ գարնան պատրանքը կ'ուրուագրեն աչքան վերջին օրերու և Կովկասի վերջնաս ձմեռուան մէջ։ Հովը կը փչէ հիւսիսէն. այդ չունչէն տիսկան ափերը տանջուելով կ'ըլլան, իսկ հոս, հիւսիսի այդ սպայական լեռնաշղթային տակ, անդորր է ծովը, հաղիւ թէ փոքրիկ խրչումներ կը չինէ այդ խստոտ ալեւորը։

Իրարու ետեւէ կը տեսնենք Նովօրէսքի, Եալթա, Սեվաստաբոլ ու ամէնէն եաքը՝ Օտեսա։

Նովօրէսքի աղմուկի քաղաք է. շոգեկառքը սակէ կ'երկարէ իր երկաթի ձողերը երկրին այլեւայլ կողմերը, և կամ հոս կ'իջնէ շռնդալից դղրդիւնով։ Նաւամատոյցի այլեւայլ թեւեր կ'երկարին ծովին մէջ։ Քաղաքը կը մնծնայ հետզհետէ։

Եալթա փոքր, այլ սիրուն քաղաք է, ծովը իր առջեւը աւազանի մը պէս է, բարձրաշէն ափունքի մը մէջ ամփուած։ Ռուսիոյ Ջարեր Եալթայի մէջ կ'ընեն իրենց ամառնային լոգանքը։ Քաղաքակրթութեան ձեռք մը կը չինէ, կը գեղեցկացնէ, կը ծաղկեցնէ հիւսիսային այդ ափունքը. ամէն բան կը գեղեցկանայ, կը կանոնաւորի։ Մի և բանջարաղէի վաճառանոց մը կրնաք ման դալ իբրեւ թէ պերճանքի, պչրանքի չուկայի մը մէջ. անչնորհ սոխը, անճոռնի խոշորութեամբ մը որ անճանօթ է մեզի, ճակնդեղի գբլուխներուն հետ զարդ մը կը չինէ կարագի լոր կակաչ տաճառակներու հետ։ Մաքուր, ամէն բան մաքուր, մաքրութիւն յատակին վրայ, մաքրութիւն խանութներուն մէջ. մորթուած ոչխարը, քերթուած խոզը, կեռիքներէն առկախ, աչքերդ կը հրապուրեն։

Ա՛լ կը տեսնես Արիմի հաչկաւոր կովերը, խոյտր, մեծամարմին, կարմիր ամէնն ալ, կրակի գոյնով կարմիր, մեծկակ սոխերով, ու հեղիկ։ Ատոնց լայն կողերն են որ կը չինեն կարագի լայն կաղապարները, հատ, խոշոր, 20-30 քաշ ծանրութեամբ։

Հապա ի՞նչ կ'ըսէք սա Սէվաստաբոլի համար։ Սեւ ծովը լայն ծոց մը կը բանայ իր առջեւ. Ոսկեղջիւրի պէս գիծեր կ'ելթան դէպի ներս. գիրքեր ունի որ կը յիշեցնեն Պոլիսը՝ նեղուցային ու Ոսկեղջիւրով։ Ռուսական հսկայ մարտանաւեր, չորս հատ, իրարու ետեւ. ատեն ատեն դուրս կ'ելլեն իրենց հանգստարանէն ու քիչ մը կ'երկննան դէպի Սեւ ծովի խորերը։ Ահեղի է իրենց տեսքը, մոգեսի և բանգ մը կը ներկէ զիրենք։ Անգամ մը կը նայիս ծովային այդ հրէշներուն որ կը հեւան ու կը լիզեն, և ակամայ կ'ըսես ինքնին թէ. Շատ մի՛ խրոխտաք, յիշեցէ՛ք ձեր այն ընկերները որ Ծ. Արեւելքի անդունդներուն մէջ ջարգուփշրուած եղան։

Շոգենաւը, հոս ալ, կ'երթայ կը կրթնի ափունքին իր երկայնութեամբը։ Երկու քայլով՝ քաղաքին մէջ ես։ Լայն հրապարակի մը մէջ, մէջտեղը, կը կանգնի հսկայ զինուորականի մը արձանը բարձրադիր խարսխի մը վրայ, դրած ծովին,— Ռուսական զինուորական ոգին որ 56ի ռումբերուն և սուրներուն մէջէն կը բարձրանայ խնդաւիսօրէն։

Ատիկ անդին կը սկսի չուկան. ու ի՞նչ չուկայ։ Լայն փողոցի մը վրայ կը բարձրանան վաճառատուներ, գեղեցիկ ճարտարապետութեամբ։ Հոյակապ ամէնն ալ։ Սէք հաղար պէտք է նայիլ հոս։

Հոս դիպուածով կը գտնեմ Բէմխցի հայ մը, Նշան Տէր-Կարապետեան։ Մեծ բան չէ ըսելիքս. խանութ կը ծախէ, փոչի խանութ։ Ինքը մէկին է անոնցմէ որ զուռու խանվիճի կ'ըսուին Պոլսի մէջ։ Իր խանութը՝ վաճառատուն մըն է իր երեւոյթովը։ Ապակիէ մաքուր բզուներու մէջ ազնուած խանութն պարապ կը սպասէ։ Կուգայ յանխորդուտին՝ մեծաշուք տիկին մը, առանց սակարութեան կշռել կուտայ քանակ մը։ Անգլիական մեքենայ մը կը փոչիանէ զայն բոպէապէս, և տիկին յանխորդուտին, դրամը տալով, գուրս կ'ելլէ ուրախ և զուարթ։ Այդ կարգի առեւտուրով Նշան Տէր-Կարապետեանը, Բէմխցի այդ չնչական հայը, այսօր պատուաւոր քաղաքացիի մը դիրքն ու կեանքն ունի. ծառայ կը գործածէ. գրամի ու վարկի տէր է։

Քանի տարի է որ հաստատուած է այդ քաղաքին մէջ։

—Այս չէնքերը, կ'ըսէ, աչքիս առջեւ բարձրացան։

—Աւերակներ կային հոս, այնպէս չէ։

—Այո՛, Սեվաստաբոլի կռիւէն մնացած աւերակներ։

Ու քաղաքը, նոր Սեվաստաբոլը, փիւնիկի մը պէս նորատեղծուած, կը կանգնի Սեւ ծովին վրայ, իբրեւ թէ մագական գաւազանէ մը դուրս սաւառնաթեւ։

Նոյեմբերի 12րդ օրը, նոյնպէս առաւօտուն, Օտեսա։

Ոչինչ պիտի ըսեմ, որովհետեւ ամէն բոլորած երկրներուն տրտիւնը թնդեցնում էին ընդարձակ սրահները։ Իսկ այժմ ամէն ինչ մնռած էր, ամէն ինչ նիրհում էր խորին, անտարուն անշարժութեան մէջ։ Այդ անշարժութիւնը աւելի ծանր տպաւորութիւն էր գործում ապարանքի թանձր մթութեամբ, որ ապացոյց էր մարդու և լնակիչների բացակայութեան։ Եւ այդ ուրախացնում էր նրան։ Այդ ապարանքը սոսոր էր ամբողջ գիշերը վառուած լինել, բազմաթիւ ճրագների անչէջ պայծառութեան մէջ։ Իսկ այժմ ոչ մի սենեակ լուսաւորուած չէր և ոչ մի լուսամուտից ճրագ չէր երեւում։ Մի սենեակից միայն նշմարվում էր աղօտ լոյս, որը մարելու մօտ էր։ Դա թագուհու առանձնարանն էր։

Նա մի առանձին անվճռականութեամբ ոտք դրեց գլխաւոր դռան սեանի վրայ, բայց տակաւին չէր համարձակվում ներս մտնել։ Զգուշանում էր, գուցէ ապարանքի բազմաթիւ դրանիներից և ոստանիներից ոմանք դեռ ևս մնացած լինէին։ Բայց, մի և նոյն ժամանակ, նրան խրախուսում էր այն միտքը, որ եթէ ապարանքում մարդիկ մնացած լինէին, ուրեմն ինչու էր կատարում նա այն ծառայութիւնը, որ իւր գործը չէր։ Նա իւր անվստահ քայլերը փոխեց և ներս մտաւ։ Նա ներս մտաւ, և իսկոյն անյայտացաւ ապարանքի մթին նրբանցքների մէջ...

Այդ միջոցին Շուշանիկը և Համիկը խոհանոցում զբաղուած էին. մէկը փետրան էր անում աղաւնիները, մաքրում էր, միւսը բորբոքում էր կրակը, որ շուտով խորովէն։ Բախտը նպաստեց նրանց և այն երեկոյ որսային չորս աղաւնիներ, որ խիստ հաղիւ անգամ էր պատահում։ Իրանք ևս չորս հոգուց աւել չէին. թագուհին, Որմիզդուխտ օրիորդը և այդ երկու նամիչներն էին միայն մնացել բերդում։

—Այս գիշեր ճոխ սեղան կունենանք, —ուրախանալով ասաց Համիկը։

—Եթէ մի կտոր հաց լինէր,—տխրութեամբ նկատեց Շուշանիկը։—Ա՛խ, որքան ժամանակ է, որ հացի երես չենք տեսել...

Շուշանիկի բառերը նոյնպէս տխրութիւն պատճառեց ուրախ Համիկին, որը, իւր ընկերուհուն մխիթարելով, ասաց.

—Ասուած ողորմած է, սիրելի քոյրիկ, մենք արդէն սովորել ենք առանց հացի՝ միայն մսով կերակրուել, և Աստուած ամէն օր ուղարկում է մեզ համար գեղեցիկ աղաւնիներ։

Թագուհին նոյնպէս սովորեց...այժմ խորոված որսի միսը մեծ ախորժակով է ուտում, բայց Որմիզդուխտ օրիորդը զզուանքով...

—Նա էլ կը սովորի...

Շուշանիկը կրկին ընկաւ տարակուսանքների մէջ։

—Մինչեւ ե՞րբ պէտք է այսպէս մնանք, Համիկ,—հարցրեց նա ցաւալի ձայնով։—Ամենքը մեռան և հանգստացան։ Մենք միայն մնացինք։ Եթէ մենք էլ մեռնէինք, կաղատուէինք...

—Ի՞նչու մեռնէինք,—վշտանալով պատասխանեց Համիկը։—Եթէ մենք մեռնէինք, ո՞վ պէտք է ծառայէր թագուհուն. Աստուած մեզ թողց նրան ծառայելու համար։

—Դո՞ւ չես վախենում, Համիկ,—խօսքը փոխեց մելամաղձոտ Շուշանիկը։

—Ինչի՞ց պէտք է վախենամ։

—Ի՞նչպէս ինչից։ Եթէ պարսիկները գիտենան, որ բերդում մարդ չէ մնացել, և յանկարծ կոտրեն դռները ու ներս մտնեն։—Այն ժամանակ ի՞նչ կանես...

—Այն ժամանակ,— պատասխանեց Համիկը ծիծաղելով,—մենք մեր նեաւերով կը կռուենք նրանց հետ և թող չենք տայ, որ մեզ մօտենան...

Շուշանիկը նոյնպէս սկսեց ծիծաղել, բայց իւր ընկերուհու պարզամիտ խրոխտանքի վրայ։ Նա հասակով աւելի մեծ էր, քան ոգելից Համիկը։

Մինչ խոհանոցում երկու նամիչները այդ խորհրդածութիւնների մէջ էին, թագուհին վերադարձաւ ապարանքը։ Նա մտաւ իւր առանձնարանը, աչառանակի վրայից առեց միակ ճրագը և իսկոյն դուրս եկաւ։ Հանդարտ, չափաւոր քայլերով անցաւ նա դատարկ, խաւարի մէջ ընկղմուած, լուռ սրահները և մօտեցաւ մի սենեակի դռան։ Դրսից հանեց բանալին, դուրս բաց արաւ։ Այդ գործողութիւնը թէեւ չարիազանց զգուշութեամբ կատարուեցաւ, այնու ամենայնիւ, ծանր դռան ճռնչիւնը զարթեցրեց մի օրիորդի, որ թախտի վրայ պառկած էր։

—Ջո՞ւր եմ ուզում... ծարա՛ւ եմ... եղաւ նրա առաջին խօսքը, երբ քնէած աչքերը բաց անելով, տեսաւ իւր մօտ թագուհուն, ճրագը ձեռին։ Այդ խօսքերը այնպիսի մի պարզութեամբ արտասանեց նա, որպէս միամիտ երեխան դիմում է սիրելի մօրը, կամ մտերիմ դայակին։

—Մինչ քեզ մօտ ջուր չկ'ա դրել, — հարցրեց թագուհին մի այնպիսի կարեկցութեամբ, որի անկեղծ հնչիւնները լսուեցան նրա գթով լի, քաղցր ձայնի մէջ։

—Շատ անգամ մոռանում են...

Թագուհին ճրագը ցած դրեց, չտապով դուրս վազեց, և մի քանի րոպէից յետոյ կրկին ներս մտաւ, ջրով լի արծաթեայ թասը ձեռին։ Օրիորդը շնորհակալութեամբ առեց թասը, չիջուց իւր ծարաւը, ասելով.

—Բաւական սա՛ռն է...

Այդ մանկահասակ աղջիկը Որմիզդուխտ օրիորդն էր—Շապուհ արքայի քոյրը, Հայոց թագուհու գերին, իսկ Մերուժան Արծրունու հանդերձեալ հարսնացուն։ Նա տասն և եօթն տարեկան հաղիւ կը լինէր, բայց, որպէս արեւելեան տաք երկնքի ծնունդ, վաղաւրօք հասունացել և կազմակերպուել էր իւր չքնաղութեան բոլոր կսխարդիչ հրապուրանքով։ Գեղեցկութեան Աստուածը, կարծես, նրա վրա թափել էր իւր բոլոր ճիգը՝ մահկանացուներից անմահ մի էակ ստեղծագործելու։ Նրա խոշոր աչքերի անսահման պայծառութիւնը միայն՝ բաւական էր, որ իւր մէջ ընկղմէր Մերուժան Արծրունու բոլոր խելքը, միտքը և հոգին։

(Շարունակելի)

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ (88)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Գ.Մ.

ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Նրան հանդիպում էին դիակներ միայն։ Եւ ամէն անգամ, երբ այդ սառն և անշունչ մարմինները խոշընդոտ էին դառնում նրա դէպ՝ քայլերին, և երբ խաւարի մէջ մառներով շօշափում էր նրանց, մի առանձին զուարթութիւն էր զգում։ Նա այնքան սպառեց, մինչեւ թագուհին, աւարտելով իւր գործը, դիմեց դէպի արքայական ապարանքը։ Այդ միջոցին նա սկսեց շրջել բերդի ամէն կողմերում, որպէս զի լաւ ծանօթանայ նրա դրութեան հետ, որը տակաւին իւր համար երկպայական էր։ Խորին ուշադրութեամբ հետազօտում էր մարակոցները և զինուորական դոները. քննում էր զէնքերի մթերանոցները, և ամէն ինչ իւր տեղումն էր գտնում։ Միայն ոչ զինուորականներ կային և ոչ այլ մարդիկ։ Ինչ եղան, ո՞ւր գնացին, մինչ ամենքը մնացին, — այդ հարցերն էին պտտվում նրա խռովեալ գլխում, որ ամբոխուած էր մռայլ միտքերով, որոնք նոյնքան խաւար էին, որոնք նոյնքան զարհուրելի էին, որպէս գիշերային ընդհանուր խաւարը։

Երբ բոլորովին ստուգեց ամրոցի դատարութիւնը, նա մտեցաւ արքայական ապարանքին։ Երկար դեգերում էր նրա չուրջը, և իւր լսելիքների բոլոր զօրութեամբ ուշադրում էր ընդունել. որդեօք չէ՞ լսվում որ և է շչունչ ներսից։ Բայց այն ուրախ, մշտածիծաղ ապարանքը լուռ էր, լուռ էր, որպէս մի խուլ և անշարժ գերեզման։ Այդ սիրոյ և երջանկութեան պալատը, այդ անլուռ երգերի և նուագածութեան տաճարը՝ իւր բոլոր հոգեզուարճ կանանցով ու տղորութիւններով վաղուց ծանօթ էր նրան։ Նա գլուէր նրա ազմկալի գիշերները, ուր մինչեւ առաւօտ գուսանների հերոսական տաղերգը և պարերգները թնդեցնում էին ընդարձակ սրահները։ Իսկ այժմ ամէն ինչ մնռած էր, ամէն ինչ նիրհում էր խորին, անտարուն անշարժութեան մէջ։ Այդ անշարժութիւնը աւելի ծանր տպաւորութիւն էր գործում ապարանքի թանձր մթութեամբ, որ ապացոյց էր մարդու և լնակիչների բացակայութեան։ Եւ այդ ուրախացնում էր նրան։ Այդ ապարանքը սոսոր էր ամբողջ գիշերը վառուած լինել, բ

մարդ լսած է թէ նոր չինուած քաղաքներուն մէջ ամէնէն զեղեցիկն է ան. իր չուկան աղուոր, տունները գեղեցիկ։ Պետի ըսեմ բան մը որ շատերուն գիտցածը չըլլայ։

Դիմեղանոնի դռները դեռ չցցուած, ուսանող և ուսանողուհի, 16—18—20 տարեկան, խանութ են իր առջեւը, չէնքին երկայնութեանը քաշուած վանդակի մը ետեւը։ Խառն են մանչ ու աղջիկ. իւրաքանչիւրը անութիւն տակ ունի իր գիրքերուն ու տետրակներուը. իւրաքանչիւր խառն, խումբեր կազմած, կը խօսին, կը վիճին, կը խնդան, կը դայլայլեն։ Հայկակա չէնքերէն աւելի կը նախանձիմ քաղաքին այդ մեծութեանը վրայ. աղուոր աղջիկներ, կեանքի ամէնէն աղուոր տարիքին մէջ, իրենց տէրն են, անկախ, անվախ։ Պէրլանք չեմ տեսներ իրենց վրայ, ու ատիկա ապացոյց մըն է թէ մեր մէջ տեսնուած օրերոյ այդ թեթեւ տարիքը, որ ինքզինքը դուրս կը նետէ պէրլանքի գոթիկանքի մը մէջ, հոն ամփոփուած է ներքին աշխարհի մը մէջ, և անոր ուժն է որ կը չեղոքացնէ արտաքին աշխարհի մը սին վերեւերանքը, աչքերով, այտերով, յօնքերով, մազերով, լաթի կտորներով հանոյ երեւնալու մղումը։

Ծովափին մօտ չարժում մը եղաւ դեռ և տատուրնէ մինչեւ իրիկուն. չղեմուները շարուած են տնագին երկայնութեան մը վրայ, խելքերնին կրթեցուցած ցամաքին, իսկ ցաւերնին անդունդներուն մէջ առկան։ Մայրամուտի տաեն, կարծես, երկայն շղթայի մը օղակներն են որ կը քաշուին. չղեմուները կը մեկնին իրարու ետեւ, ծանրաբեռնուած ալիւրով, կորեւկով, ցորենով, և մուխն է որ երկայն փեռուներու պէս կը ծածանի օդին մէջ։

Դիմեղանոն մէկին անդունդները մէջ էինք արդէն. և Օտեսան, գեղեցիկ Օտեսան, կը պառկի լամբարներու յորդ լոյսին մէջ, բարձրադիր ափունքի մը վրայ, խոշոր ատուերի մը մէջ։

ՀՐԱՆԴ

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ
ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Վիեննայի ու Բեռլերպուրկի դաշինները միջեւ կատարուած բանակցութիւնները, դեսպանախորհուրդին ծրագրին նկատմամբ, վերջերս յանգեցան սա եզրին թէ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքի հաւանեցաւ Աստրիոյ-Հունգարիոյ հայեցակէտին՝ այն է թէ դեսպանախորհուրդը դումարուելէ առաջ տէրութեանց միջեւ բանակցութիւններ կատարուին դեսպանախորհուրդին աշխատութիւնները համախորհուրդ ճշդելու համար։ Պ. Իզվոլսքի, ինչպէս յայտնի է, մէկ քանի օր առաջ ծանոյց ռուս կառավարութեան տեսակէտը դեսպանախորհուրդի խնդրոյն նկատմամբ։ Պերլինի դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութեանց ուղղուած չրջաբերականագրով մը, ինչպէս հրատարակեցինք։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնն ալ պարտք համարած է նոյն դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութեանց պարզել բանակցութեանց վիճակը, ինչ որ կատարուած է անոյշ 23ին տէրութեանց ուղղուած սա յիշատակագրով։

«Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնը, Պ. Իզվոլսքիէն դեսպանախորհուրդին ծրագիրը ստանալէն անմիջապէս ետքը, իրեն համար կարելի եղած ամէն միջոցներով աշխատեցաւ դեսպանախորհուրդի գաղափարին իրականացման, որ իր մէջ չէր բլլար, ճշդելով իր հայեցակէտերը իրեն հաղորդուած ծրագրին բոլոր կէտերուն համար։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնը կը չարունակէ համակիր ընթացքի մը հետեւիլ դեսպանախորհուրդին դումարման նկատմամբ։ Իր ըրած վերապահութիւնը միակ արդիւնք են իր մտադրութեան՝ դեսպանախորհուրդին աշխատութեանը կարելի եղածին չափ ազդեցիկ հանդամանք մը տալու համար։ Այդ պատճառով է որ Վիեննայի կառավարութիւնը իր բանակցութիւնները կը չարունակէ Թուրքիոյ հետ և պիտի փութայ տէրութեանց տեղեկութիւն հաղորդել, երբ այդ բանակցութիւնները յանգին բաղձացուած ելքին»։

Այս յիշատակագիրը նաեւ կը պարունակէ դեսպանախորհուրդին համար Պ. Իզվոլսքիի ծրագիրը և Վիեննայի դաշինին պատասխանը այդ զեկոյցին համար. նաեւ Ռուսիոյ նոյեմ. 22ի պատասխանը եւայլն։

ՄԵԾ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ
ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ՁՈՀԵՐ

Աղջի օրուան թուականով առնուած հեռագիրներ զանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Իտալիոյ մէջ պատահած երկրաշարժին վրայ։ Բալէրմոյի մէջ խիստ բուռն ցնցում մը զգացուեցաւ երեսուներկու երկվարկեան տեւելով։ Միւսնոյն ցնցումները ամբողջ Սիկիլիոյ մէջ զգացուեցան։ Հեռաձայնի ու հեռագրի հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան։ Միայն Նեաբոլիի հետ ընդհանուկ հեռագրաթելը կը բանի։ Երկաթուղիի չատ մը կառամուղիներ ետ դարձան փլուզումներու հետեւանքով։ Բաթանէի մէջ ցնցումը քսան երկվայրկեան տեւեց։ Ժողովուրդը, խուճապի մատնուած, տուներէն հեռացաւ։ Նաւահանգիստին մէջ ծովի ջուրերը դէպի ցամաք խուժեցին։ Լէնիուս-Կրոսայի և Սանդա-Սաւէրինայի և ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ցնցումներ զգացուեցան։ Ժողովուրդը ահարեկած է։ Տուները և եկեղեցիները ճեղքուած են։

—Քաթանէէն կը հեռագրեն.— Նահանգին ամէն կողմերը մեծամեծ վնասներ պատահեցան։ Մալէդոյի, Պէլբասոյի և ուրիշ բազմաթիւ համայնքներու մէջ և եկեղեցիները և տունները ճեղքուած կամ փլած։ Մարդու կորուստ ալ պատահած է։ Ծովին ջուրերը ընակարանները ողողեցին։ Այլիսկերը տասը մետր բարձրութեան հասած էին։ Մէսինայի մէջ չատ մը տուներ փլան։ Բազմաթիւ մեռեալներ ու վիրաւորներ կան։ Առաջին վիրաւորները Բաղանէ ժամանեցին Ուաշինկրոն չոգենաւով։ Հինգ չոգենաւեր Բաղանէէն ճամբայ ելան դէպի Մէսինա՝ օգնութիւններ տանելով։

—Բաթանոնարոյի մէջ ալ սոնալի ցնցումներ զգացուեցան։ Ամբողջ երկիրը վնասուած է։ Ազէնը չատ մեծ է. 1905ի երկրաշարժը կը յիշեցնէ։ Ռէճճիոյի և Պանտարայի մէջ բազմաթիւ մեռեալներ կան։ Բայմիի մէջ փլատակներուն տակէն հօթը մեռեալներ հանուեցան։ Ռէճճիոյի և Բաթանոնարոյի միջեւ յարաբերութիւնները բոլորովին ընդհատուած են։

—Հռոմէն կը հեռագրեն.—Հանրօգուտ չինութեանց Նախարարը Բարարիա և Սիկիլիա ուղեւորեցաւ։ Մէկ քանի զրահաւորներ Մէսինա զրկուեցան՝ օգնութիւններ կազմակերպելու և անթել հեռագրի հաղորդակցութիւնները վերահաստատելու։ Թաղվիրայ զինուորներ ալ մարտանաւով մը Բալապրիայի պիտի երթան երբ պէտք բլլայ։ Պարէնաւորման կայաններ պիտի հաստատուին Բայմիի և Մեսինայի մէջ։

—Օբիչա յաջաւորակին հրամանատարը հեռագրեց ծովային նախարարութեան թէ Մէսինայի մէկ մասը կործանած է, բազմաթիւ մեռեալներ կան, հարիւրաւոր տուներ փլած են և տեղական միջոցները անբաւական են փլատակները մաքրելու։ Հրամանատարը նաեւ կ'ըսէ թէ նաւային հաղարապետ Բասինօ մեռած է փլատակներուն տակ։ Ցնցումը երկարատեւ էր և ահարկու։ Բայմի մեծապէս վնասուած է. հարիւրաւոր մեռեալներ կան։

—Մէսինայէն տեղեկութիւն կ'ըսէ թէ նաւային հաղարապետ Բասինօ մեռած է փլատակներուն տակ։ Ցնցումը երկարատեւ էր և ահարկու։ Բայմի մեծապէս վնասուած է. հարիւրաւոր մեռեալներ կան։

—Մէսինայէն տեղեկութիւն կ'ըսէ թէ Մէսինայի մէկ մասը կործանած է, բազմաթիւ մեռեալներ կան, հարիւրաւոր տուներ փլած են և տեղական միջոցները անբաւական են փլատակները մաքրելու։ Հրամանատարը նաեւ

նորդ անկարող են։ Այժմ տեղւոյն մէջ հարաբերութիւն մը կը պատրաստուի եղեր, եղծիկ եղաս։ Ապահովելու իրենց առաջնորդ ընտրելու համար։ Հին Բէժիմը դեռ կը տիրէ եղեր Խարբերդի մէջ. զինուորական հրամատար Մուսթաֆա փաշա, որ 35 տարի է վեր, չը գործած չարիքը չէ մնացեր, վերջին անգամ ալ կարգ մը սպառնալիքներով յաջողցուցեր է երեսի. ընտրութիւնները, լուր ղրկելով չրջակայ գիւղերն ու քաղաքները։ Այս բռնակալ և վայրագ փաշային քանի՞ գործը, Հայ ազգիկներ փախցնելով թրքացնելն է եղեր։ Անցեալ չարաթուան մէջ երկու ազգիկ մէկէն առեւանգեր է և իր տան մէջ փակեր է խլամացնելու համար. առաջնորդը, մեծ դժուարութիւններէ ետք հազիւ կրցեր է ազատել խեղճ ազգիկները, որոնք անմիջապէս ընդունած են դարձեալ Հայութիւնը։ Իսկ այս օրերս դարձեալ Հայ ազգիկ մը փախցուցած է այդ փաշան և այս անգամ հակառակ չատ մը դիմումներու կարելի չէ եղեր ետ առնել և կուսակալին հետ խօսք մէկ ընելով, այդ Հայուհին, հակառակ իր կամքին և ընդդիմութիւններուն բռնի խլամացուցեր և յետոյ ամուսնացուցեր են Թուրքի մը հետ։ Թէև կուսակալի օգնականն ու քահանան Մէջլիսը Իսարէին մէջ ընդդիմացեր և բողոքեր են այս կարգադրութեան դէմ, բայց կուսակալը դուրս վռնտել տուեր է Հայոց ներկայացուցիչ քահանան։ Այս բողոքագրով ինդրած են կեդր. Վարչութենէն որ ժամառաջ հարկ եղած բողոքները ըլլան Բ. Դուռը կուսակալին և զինուորական հրամատարի մասին։

Քաղաք. Ժողովը այսօր նկատողութեան պիտի առնէ այս բողոքագիրը։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

Օսմ. Խորհրդարանը դեռ վերջնական որոշ ծրագիր մը չպատրաստեց ու վերջնական որոշում մը չտուաւ ոչ-իսլամներու զինուորագրութեանը առթիւ, որպէս զի միանգամ ընդ միշտ լուծուի սա զինուորական տուրքերու խնդիրը, որ մանաւանդ այս օրերուն խստիւ հուսքերերու վրայ է գաւառի իշխանութիւններուն կողմէ։ Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. վրդ. կը ծանուցանէ թէ այս օրերս տեղական իշխանութիւններէն հրաւէր գացած է Առաջնորդարան, որպէս զի ելնենք մոտական 1325 տարւոյ զինուորական տուրքերու առթիւ կազմուելիք տեղական յանձնաժողովին երեք հայ անդամներ նշանակելու։ Սակայն Առաջնորդը վերջնական պատասխան մը տալէ առաջ, հրանգ խնդրած է Պարերքարանէ։

Պայազիտի առաջն. փոխանորդ Տ. Ներսէս քհ. Բաջբերունի եւս կը ծանուցանէ Պարերքարան թէ ինք ալ հրաման ստացած է հայ անդամներ նշանակել զինուորական տուրքերու գանձմանը առթիւ։ Բաջբերունի քհ. եւս հրանգ կը խնդրէ և այս առթիւ կը բողոքէ տեղւոյն մարդահամարի պաշտօնէին դէմ, որ Ռուսիայէն առանց անցագրի երկիր վերադարձող Հայերէն բռնի մէկ մէկ ոսկի կ'առնէ։

Զինուորական տուրքերու խնդրին առթիւ հրանգով խնդրած են նաեւ Երզընկայի, Եզդատի, Շ. Դարահիսարի, Եփեսոսի Առաջնորդարանները և Ենիմուլի ու Պուրսուրի Թաղ. Խորհուրդները։

ՀՐԱՒԷՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ Տ.

Ազգային Ընդհ. Ժողովոյ ԺԲ. նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ օր, 19 դեկտ. Ժամ 7½ին, Ղալաթիոյ Խորհրդարանը։

Կը խնդրուի որ հաճիք ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն։

Աղօթարար
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
ՄԱՍԹԻԼՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՊՈՍ

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Ընտրութիւն Քննիչ Յանձնաժողովոյ նախորդ նիստին մէջ քուէարկուած բանաձեւին համաձայն։

Բ. Քննութիւն նախաձեռնութեան դիմումի տեղեկագրին ի մասին Պիւհիկի, Ռանիկի, Գնալը-Գարթալի, Երուսաղեմի, Նալրը Գարուի, Եէնի Գարուի և երկու եկեղեցական երեսփոխաններու ընտրութեանց, ինչպէս նաեւ Աւետիս էֆ. Սուրէնեանի խնդրոյն։

Գ. Ներքին կանոնագրի խնդիր։

Դ. Առաջարկ Տ. Հմայեակ եպիսկ. Դիմաքեանի՝ Օսմանեան Խորհրդարանին մատուցանելի յիշատակագրի մը պատրաստութեան մասին։

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԵԳԵՍԻԱ, 4 Դեկտ. 1908

Ցուլիսեան նշանաւոր Թուականէն—Օսմ. Սահմանադրութեան բարեգէպ հրատարակութենէն ի վեր մեր գաւառն ալ ցուցադրեց վիճակի փոփոխակութեան այն հակադրական երեւոյթները որոնք տեսնուեցան ուրիշ գաւառներու մէջ ալ։ Առջի հանդիսաւոր օրերուն Իսլամ և ոչ-Իսլամ ժողովուրդներու եղբայրակցութեան ցոյցերը, ցնծաւոր ծափերն ու բազմաց կրկնակ կեցցէներու արձագանդները՝ գաւառիս նահատակ ժողովրդին՝ մասնաւորապէս Հայուն ազդեց սփոփանքի գերազոյն հաճոյքը։ Մեղք որ պատանքը չատ չուտէն յաջողցուց գեղեցիկ երազներով ուրի այդ հաճելաթիթ օրերուն, ու ջարդի սպառնալիքները և անիծապարտ հին ռէժիմի չրջանին պատկանող արարքներ ու զրկանքներ ու չարունակութիւնը՝ կրկին մատյանատութեան նման վիճակի մը մատնեցին իր արիւնին թանկ գնովը ազատուած գաւառիս հայ ժողովուրդը։

Վերջին պահուն տեղական կառավարութեան մէկ կարուկ՝ անօրինութիւնը, որով խուսափողներ զրոյցներու հեղինակ նկատուած քանի մը թուրքեր առժամապէս Հալէպ տարգրեց, զէթ այդ միջոցին վերջ տալով ջարդի խօսքերուն և քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ՝ որոնց գլխաւորն է իր թուական կարեւորութեամբ հայ ժողովուրդը, ինչ որ քիչ չատ մտքի հանդարտութիւն առաջ բերաւ։

Շատ տեղերու նման մեր գաւառին ալ մեծ վերքն այն է որ տեղւոյն Իսլամ ժողովուրդը սխալ ըմբռնումներով անկեղծօրէն գանատող չթուրք Սահմանադրական օրինաց բարիքին, թէև ինք ալ մեծապէս վնասուած է հին ռէժիմի անկարգ ու անարդար ընթացքէն. իր դժգոհանքը չափ ու սահման չունէր՝ ցորչափ Միւսի Աշիրէթին պէտ Իսրահիմ կ'ապրէր ու կ'սպասուակէր։

Մերինին նման միջավայրերու մէջ՝ չա՞ս փոխարերի է անչուշտ Օսմ. Բռմիդէին պատկանող ազատամիտ իսլամ այցելուներու հանդիպումը, քանի որ անոնց կրօնակից ժողովուրդը բնականաբար ատոնցմէ միայն կրնայ ազդուիլ։ Այս կարգի բարեդէպ այցելութիւններ եղան քանիցս, ինչպէս այս անգամ ալ Սեւանիկի Օսմ. Բռմիդէին կողմէ իբրեւ չրջուն քննիչ ուղեւորող հաղարապետ Վէհպի պէյ՝ Վան, Բաղէշ, Մուշ, Կարին ու Տիգրանակերտ այցելելէ յետոյ՝ քաղաքս ալ եկաւ Օսմ. Բռմիդէին ազատամիտ դաղափարները տարածելու համար։ Վէհպի պէյ, որուն կ'ընկերանայ Կինճ գաւառի ղայմակամ կառավարիչը՝ Խայրի պէյ—նոյնպէս ազատական մը,—քաղաքիս Օսմ. համազգային Քլիւպին մէջ ազատաշունչ չատ գեղեցիկ ատենախօսութիւն մը ըրաւ անցեալ չաբաթ գիշեր և ներկաներու բուռն ծափահարութեանց արժանացաւ։

Յաջորդ օրը՝ կիրակի (30 նոյ.) քաղաքիս կառավարիչ Էրիաս և Կինճի կառավարիչ Խայրի պէյերու և տեղւոյս Օսմ. Բռմիդէի գլխաւորներէն հարիւրապետ Հաճի Բեամիլ էֆ.ի և ուրիշ անդամներու ուղեկցութեամբ հաղարապետ Վէհպի պէյ այցելեց մեր ազդ. կիրակնօրեայ լսարանը, և Առաջն. Տեղապահ Հօր հրաւէրին վրայ, ընտիր ատենախօսութիւն մը ընելով օգտակար թելադրութիւններ ըրաւ ներկայ ժողովրդին։ Բուռն ծափահարութիւններ քաղմիցս կրկնուեցան, և գոհութեամբ կը դիտուէր որ չատ անգամ անոնց կ'առաջնորդէր կառավարիչ պէյը։ Մեր ազգայիններէն չնորհակալեաց ուղերձ մը արտասանեց Աղաման էֆ. Տ. Պետրոսեան, որ նոյնպէս ծափահարուեցաւ։ Օսմ. Սահմանադրութեան ապագայի մասին Վէհպի պէյի գեղեցիկ խօսքերը բուռական ապահովութիւն ներշնչեցին մեր ազգայիններուն, որոնք անչուշտ գեղեցիկ խօսքերու հետ Սահմանադրութեան գործնական բարիքին ալ կը սպասեն։

*** Յեռաղիմականներու ներքնագործ հնչիրիկներուն հետեւանքն ըլլալով՝ անցեալ չաբթու տեղէս ընդ հակդրութեամբ Հալէպ փոխադրուած էր Օսմ. Բռմիդէի ամենէն եռանդուն ու լուսամիտ գործիչներէն հարիւրապետ Ապիզ էֆ.։ Իրեւ ազատականութեան մէկ յաղթանակը զոհութեամբ կը յիշեմք թէ նոյն գործիչը արտօնուած է վերադառնալ հոս, ուր կը ժամանէ 2-3 օրէն։

*** Յաւով կը յիշենք թէ չատ տեղերու նման Եդեսիոյ Հայերն ալ չյաջողեցան Հայ անդամ մը ունենալ Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։ Բայց գէթ միտքերա՝ կան է որ գաւառէս ընտրուած երկու Թուրք երեսփոխաններ Մահմուտ Նէշիմ և Շէյխ Մաֆէթ էֆ.ները՝ նոր ռէժիմի կուսակից են։ Դ. Կ. Ռ.

ՅՈՒՌԼԵՍԱՆ.— Պազարի մէջ, դեկտ. 20 չաբաթ գիշեր տեղի պիտի ունենայ Կովկասի բեմին ամենէն նշանաւոր գործիչներէն Ա. Վրոյրի բեմական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը։ Վրոյր, թէև ոչ այնքան ծանօթ Թրքահայոց, Թրքայայ մէն է սակայն, և ծնած է Սկիւտար։ բուն անունն է Արամ Մխանարեան։ Բաւական դարէ ի վեր կը գրաստնուի Կովկաս, բայց 88ին մինչև 90ի սկիզբները եղած է Պոլիս, ուր աշխատակցած է Արեւելքի, չաբաթաթերթ Մասիսի, և 89ին Խազիւղի մէջ ներկայացուցած է Մնդուկեանցի Պէյօն՝ պոլսական ռամկերէնին վերածուած վրդ կողմէ։ Նոյն թատերագրէն Խաբաբալան եւս պիտի ներկայացնէր, երբ կառավարութիւնը իրեւ յեղափոխական զինքը ձերբակալել ուզեցաւ՝ Վրոյր դարձաւ գնաց նորէն Կովկաս, ուրկէ ա՛լ երբեք չէ հեռացած։

Վրոյր ոչ միայն դերասան է, այլ և գրագէտ, և գիտութեան ու արուեստի սիրահար։ Առաջնակարգ լուսանկարիչ, օժանդակած է բրօֆ. Մառի՝ Անիի պեղումները լուսանկարելով, ինչպէս նաեւ հայկական յիշատակարաններ։ Պետրոս Ադամեանի և Պետրոս Դուրեանի կենսագրութիւնները դատարակած է, ու թարգմանած է ընտիր թատերախաղեր՝ յոյժ սահուն բեմական լեզուով։ Իսկ այժմ ալ կը հրատարակէ Ցուշարար թատերական-գեղարուեստական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթը։ Իր բեմական կեանքին մէջ մեծ կարողութեամբ ստեղծած է հեռաւեալ դերերը. Օթելլոի Եակօն, Համլէթի Պոլոնիուսը, Քորրասօի Մանսէնէօրը, Քինի Սոլոմոնը, Արքունիքի Հովիսէին Ռէս Մնօն, Պաղտասար Աղբարը, Մեծապատիւ Մուրացկաններու Աբիսաղամ Ագան, Մասամ Սան-Ժէնի Ֆուչէն, Ժան Տաշտեն, Դաւանանութեան Սիլէյման Խանը, և այլն։ Բոլոր թրքայայ տաղանդաւոր դերասաններուն՝ Ադամեանի, Սիրանոյշի, Հրաչեայի և լն.ի պէս՝ Վրոյր եւս իր տաղանդին ու գործունէութեան հանդիսաւոր գնահատումը Կովկասի մէջ է որ կը գտնայ։ Այս մասին մեր կովկասահայ եղբայրները միշտ գերազանցութիւն մը պիտի ունենան մեր վրայ։

Արեւելքի խմբագրութիւնը բազմաբդիւն յոբելեարին կ'ուղղէ իր ջերմագոյն ողջոյնները և գործունէութեան նոր և արդիւնաւէտ տարիներ կը մաղթէ բեմի ու գրչի այս անխոնջ աշխատաւորին։

ՍԼԻՒԼԷՆԻ Առաջն. Տեղապահ Տ. Մարկոս վրդ. քանի մը օր առաջ մայրաքաղաքս եկած էր Սելանիկէն, ուր կը գտնուէր մէկ երկու չաբաթներէ ի վեր։ Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ Փոխանորդարան կոչուեցաւ յիշեալը և բացատրութիւն պահանջուեցաւ իրմէ թէ՝ ինչո՞ւ առանց տեղեկութիւն տալու մեկնած է պաշտօնատեղիէն և ինչո՞ւ առանց արտօնութեան օծած է Սելանիկի նորաշէն մատուռը։ Փոխանորդ Հայր Սուրբը, հաղորդեց յիշեալ վարդապետին թէ՝ Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ առժամապար դադրեցուցած է պաշտօնավարելէ։ Տ. Մարկոս վրդ. մեղադրիչ մը դիմում ըրաւ Ն. Առենապատութեան, խնդրելով որ ներման արժանանայ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ բարապանները մասին բողոքագիր հասած էին Ս. Պատրիարք Հօր, որուն հրամանով Փոխանորդարանը նախընթաց օր քննութիւն կատարեց և արդիւնքը տեղեկագրեց Ս. Պատրիարք Հօր, որ այս օրուան Բաղաք. ժողովին նկատառմանը յանձնեց։

ԱՓԻՆԳԵՒ հոդեւոր հովիւ Տ. Երեմիա վրդ. Լիֆօրեան ասկէ առաջ 15 ոսկի մատնապարծանաս առած էր Պատրիարքարանի սնտուկէն Հնդկաստան մեկնելու և տեղւոյն մէջ ի նպաստ ԱԲԷՆՔի եկեղեցիին նուիրատուութիւն կատարելու համար։ Սակայն Ս. Պատրիարք Հայրը նկատելով որ մինչեւ այժմ Տ. Երեմիա վրդ. կը թափառի դեռ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ, խստիւ հրամայեց որ նախ վերադարձնէ իր սուացած 15 ոսկին և յետոյ անմիջապէս մեկնի Ամենք։

ԵՂԱԼՈՐԴ վարչութեան անդամներէն Տ. Հմայեակ քհ. Էքսէրեան Ս. Պատրիարք Հօր դիմած է, որպէս զի Պատր. Փոխանորդ Տ. Դիւանդ Ծ. Վրդ.ի ընկերակցութեամբ, իբրեւ նախորդ Կրօն. Ժողովոյ անդամ Պատրիարքարանի ատենագրութիւններէն պատրաստէ համարատութիւնը։ Սակայն Ն. Ամենապատութիւնը յանձնարարից որ այդ տեսակ դիմում մը, նկատողութեան առնուելու համար, պէտք է որ նախորդ Կրօն. Ժողովոյ անդամները հաւաքաբար դիմում ընեն։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ չարաշունց օձումը՝ Քէմալի եկեղեցիին համար չնշուած պղնձայ մեծադիր Ս. Նիկողայոսի պատկերին, նկատելով որ խորանները վրայ դրուելիք այդ կերպ պատկերներ պէտք է որ իւղանկարի ըլլան։ Քանի որ միւսը, պղնձէ չնիւսուած, կասպաշտութեան օրերը կը յիշեցնէ։

ՏՈՒՄԱՆՑԻ դեկտ. 3ի նիստին մէջ, կը գրէ Ռազմիկ, տէրօրիսներէ վնասուածներու օգնութեան ծրագիրը քննութեան ենթարկուած պատուն՝ տեղեկագիր Մաթիւնին ըստ որ Փոխարքայի գլխաւոր քարտուղար Պ. Նօրպէ ընդարձակ տեղեկութիւններ պիտի տայ Կովկասի ընդհանուր վիճակի մասին. «Կովկասի մէջ չարունակեց Պ. Նօրպէ, ներկայիս մէջ գոյութիւն ունին 60 ցեղեր և ազգութիւններ, որոնց մեծամասնութիւնը թաթար, հայ և վրացի են, որոնց մէջ առաջ եկած պարբերական ոճիրները արդիւնք չեն անջատողական ձգտումներու այլ միջավայրի, կրթութեան, բարքերու, ապրելու պայմաններու։ Թէև Կովկաս բնակող քանի մը ազգութիւններու խմբակցութեանց մէջ անջատողական ձգտումներ գոյութիւն ունին, բայց այդ ձգտումները երբէք ռուս ժողովուրդը հալածելու մտքով չեն արտայայտուած։ Թէև 1903-1905 տէրօրիսական գործեր տեղի ունեցան, մեծ մասամբ Հայերու կողմէ, բայց ատոնք անկասկած յեղափոխական բնոյթ ունէին և ոչ անջատողական։ 1905 տարւոյ սկիզբը տեղացի հայոց միջեւ ծագում առաւ յեղափոխական գաղափար, ինչ որ առաջ եկաւ Թուրքիոյ մէջ գործուած նախձիրներու ազդեցութենէն և յետոյ, մասնաւորապէս, հայ եկեղեցական կալուածներու գրաւման հետեւանքով։ Եւ այսպէս, Փոխարքայի բարեխօսութեամբ, 1905 տարւոյ մէջ, կայսերական ուքազով վերադարձուցան հոգեկան եկեղեցիներու գոյքերը և վերջին արտօնուեցաւ բացումը հայ եկեղեցական վարժարաններու։ Այս ժամանակէն է որ անջատողական գաղափարներու ազդեցութիւնը կ'իյնայ բոլորովին հայերու մէջէն։ Այդ ժամանակ ամենաուժեղ Հայ Կուսակցութիւնը—Դաշնակցութիւնը—կրցաւ հայ-թաթարական կռիւներուն աջակցիլ, մինչեւ որ կռիւները անհետացան։ Իսկ ներկայիս մէջ ան ինքզինքը կը ներկայացնէ առանձին կուսակցութիւն սոցիալիստական որակումով՝ և իր «Դաշնակցութիւն» անուանով ու նախկին ժողովրդականութեամբ կը գործէ հայոց մէջ»։

ՏՆԵՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ասկէ առաջ չրջաբերականներ զրկած էր մայրաքաղաքիս բոլոր Թաղ. Խորհուրդներուն, որպէս զի հիմ բռնելով Նախորդ երեք տարիներու եկեղեցւոյ եկեմուքը, 1909ի եկեմտական տեսարկները պատրաստեն և ղրկեն Պատրիարքարան։ Սակայն կարգը մը Թաղ. Խորհուրդներ բուն պահանջածը չէին զրկեր. այլ պարզ եկեմուքի թուանշաններ, որոնցմէ կարելի չէ որոշ գաղափար մը կազմել։ Հետեւաբար Տնտես. Խորհրդոյ որոշումով երկրորդ անգամ դարձեալ կրկնուեցաւ նոյն չրջաբերականը և Թաղ. Խորհուրդներու դիւրութեան համար ֆորմիւլ մը պատրաստեց և ղրկեց նոյն չրջաբերականներուն հետ։

ՕՐԻՆԱՑ Եռամիտ Պատրիարքը այսօր ժամը 8ուկէսին (Ք. Թ.) փոխադարձ շնորհաւորական այցելութեան կ'երթայ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ընդունելութեանց ներկայ պիտի գտնուին Հմայեակ Դիմաքեան, Մաղաքիա Տէրունեան, Մկրտիչ Վեհապետեան և Արիստակէս Վանքեան Սրբազանները, Ներսէս Խարախանեան, Գէորգ Ասլանեան, Գնէլ Գալէմքեարեան, Եղիշէ Զիլինկիրեան, Մեսրոպ Նշանեան, Արսէն Վեհունի, Ազան Համամճեան, Վահան Յակոբեան, Յակոբոս Շահպազեան և Տիրայր Մարգարեան վրդ.ները, Սամաթիոյ, Մայր եկեղեցւոյ, Կէսարիի Փաշայի, Եէնիգաբուի, Գումգարուի Դրսի, Բերայի, Ղալաթիոյ և Մաքրիգիւղի քահանայից դասը և Բազաք, Ժողովէն Սա. Դարաեան, Յովսէփ Եուսուֆեան, Յ. Շահրիկեան, Համբարձում Պոյաճեան, Գէորգ Թորգոմեան և Միհրան Շերիմեան էֆէնտիները։

ԿԻ ԼՍԵՆԴՐ ԹԷ կեդր. Վարժարանի Տնօրէն Յովհ. էֆ. Հինդլեան դադրած է իր պաշտօնէն։

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ՀՈՎՍԷՓԵԱՆ անդամ Պետրոս էֆ. Հալաճեան հրաժարած է Հանր. Պարտքի մէջ ունեցած իրաւաբանորդական պաշտօնէն, երեսփոխան ըլլալուն պատճառաւ։ Հանր. Պարտքի վարչութիւնը ջնջած է այդ պաշտօնը, խոստանալով Հալաճեան էֆ.ին յանձնել իր դատական գործերը։ Հանր. Պարտքի վարչութեան պաշտօնեաները՝ իրր յիշատակ՝ Հալաճեան էֆ.ի նուիրած են թանկագին կաղամար մը, ժամացոյցի զարդով մը։

«ԳԵՒԳԱՍՏՆԵՏԵՍ» անուն չաբաթաթերթ մը պիտի սկսի հրատարակուիլ Թիֆլիսի մէջ, յառաջիկայ յունուար 1ին։ Սոյն հանդէսին նպատակն է գիւղատնտեսութիւնը տարածել և երկրին անտեսական կեանքը ուսումնասիրել։

ՊԷՐՈՒՍԱՑԻ ազգկանց Ամերիկեան Վարժարանի աշակերտուհիները իրենց ինչ ինչ ուսելիքներէն հրաժարելով 10 ոսկի խնայած են քանի մը չաբթուան մէջ ի նպաստ Հայ սովեալներու։ Վարժուհիներէն Միս Ալէն չաբաթ օր այդ գումարը Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց անձամբ։

ՎԱԽԵՆԱԿԱՆ Մխիթարեան վարժարանի սրահին մէջ ի նպաստ Զէյթունի սովեալներուն երկու ներկայացում պիտի տրուի, մին 20 դեկտեմբեր չաբաթ գիշեր ժամը 8½ին (Ք. Ե.), միւսը 21 դեկտ. կիրակի ցերեկ ժամը 1½ին (Ք. Ե.)։ Բանախօսութիւններ պիտի ըլլան, Տեար Պ. Լ. Ակնունիի և Տեար Ռ. Զարդարեանի կողմէ։ Պիտի ներկայացուի Վարդանանց Ողբերգութիւնը (Բ. արարով) և Երից Քաջաց կատակերգութիւնը. Ե. էֆ. Թոլայեան գաւեշտական մը պիտի ընէ։ Ընտրեալ նուագախումբ մը զոր պիտի վարէ Մ. Յ. էֆ. Սինանեան, հայրենասիրական և եւրոպական կտորներ պիտի նուագէ։

ԱԶԳԴ. — Մխիթարեան Ընկերութեանց Տնօրէն Ժողովը հաշուակալ-քարտուղարի մը պէտք ունենալով Ընկերութեան Գրասենեակին համար, կը հրաւիրէ փափաքողները որ գրաւոր կերպիւ ներկայեն իրենց պայմանները՝ երկու բառով իրենց կենսագրութիւնն ու պաշտօնավարած տեղերը նշանակելով իրենց նամակ մէջ զրոս անձամբ պիտի բերեն Ընկերութեան Գրասենեակը, Պահէք Դափու, Ստորգիւղ խան, թ. 27։ 1—2

Կ'ԻՄԱՆԱՆԱՒԳ թէ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Տնօրէն Ժողովը Ազգին օժանդակութիւնը վասն՝ կը փափագի իր ստանձնած կրթական գործին կարելի եղած ընդարձակութիւնը տալ, բայց որպէս զի հապճեպով վարուած չըլլայ և կարող լինի աւելի գիտակցօրէն ծառայել իր նպատակին՝ պէտք կը տեսնէ նախ յատկապէս զրկուած չրջուն տեսչի մը միջոցաւ ուղղակի տեղւոյն վրայ կատարուած քննութիւններով լաւ մը տեղեկանալ Հայաբնակ Գաւառներու կրթական կացութեանը և այս կերպով կարելիութիւն ձեռք բերել լաւագոյն ընտրութիւնը կատարելու ամենէն կարօտ և ամենէն արժանաւոր տեղերուն մէջ։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻՆ կը գրեն մեզ.— Ս. Կիրակոսի երկսեռ վարժարաններուն արական բաժնին բարձրագոյն կարգին համար, հրապարակային վիճաբանութեանց դասերուն վերաբաստատումը կ'արժէ արձանագրել։ Ասիկա եւս ճիւղ մըն է որ զօրաւոր աղդակ մը կրնայ ըլլալ ուսանողաց մտաւոր և բարոյական զարգացման։ Ս. Կիրակոսի երկսեռ վարժարանները, իրրեւ մայր-կրթարաններ Տիգրանակերտի, արդարեւ կը վայելեն հանրութեան մասնաւոր հոգածութիւնը, և մէկդի առնելով Տնօրէնին չգոյութեան պարագան, որ միակ ակար կողմն է այս յարկիրուն, գէթ այս տարի մտնուանդ, վարժարանները օժտուած են ընտիր հոգաբարձութեամբ մը և ուսուցչական կուռ խումբով մը, ուր մշակուած միտքերն ու գործօն նկարագիրները չեն պակսիր, և որ վերջին վերամուտն՝ վերակազմուեցաւ նոր ու կարեւոր ուժերով ալ։ Սիրայօժար ունկնդրեցինք, նախորդ չաբաթ օր, բարձր կարգի ուսանողաց հրապարակային Ս. Վիճաբանութեանց, որոնք պիտի չարունակուին պարբերաբար, 1-2 չաբաթը մէկ անգամ։ Այս անգամի նիւթն էր նոյն ինքն Օսմ. Սահմանադրութիւնը՝ արդարեւ խոշորկակ վիճանիւթ՝ այդ փոքրիկ խմբակցութեանց համար։ Բաւական մը պարբերանց նորահաս հռետորները, թերեւս դաղափարներու մասամբ տարաձայնութեամբ և գաւառիկ ասելիներու պատուաստումով։ Որոշուած միջոցը լրանալով, պայքարին չարունակութիւնը յաջորդ անգամին վերապահուեցաւ։ Աւելն պարագայի մէջ, նորաբողբոջ ընդունակութիւններն յուսադրող էր այժմէն։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՒՌԵԼԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔՆԵՐ ՈՒ ԳԻՒՂԵՐ ԿՈՐԾԱՆԱԾ

ՀԱՁԱՐԱՒՈՐ ՁՈՀԵՐ

ԲԱԼԵՐՄՈ.—Մեսինայի երկրաշարժին վրայ սոսկալի մանրամասնութիւններ կը հաղորդուին։ Մեսինա բոլորովին կործանած է։ Ամբողջ գիւղեր կործանած են։ Մեծ հրդեհ մը ծագած է։ Հաղարաւոր մեռեալներ կը հաշուուին։ Վիթիոս Էմմանուէլ թագաւորը ազէսին վայրը կը գտնուի։

ԲԱՐԻԶ.— Սիկիլիայէն և Բալապրիայէն հասած խիստ ցնցումները այնքան սոսկալի են որ մարդ չի կրնար երեւակայել։ Սիկիլիոյ Մեսինա քաղաքին 150,000 բնակիչներէն 12,000ը մեռած են։ Բալապրիայէն կը հեռագրուի թէ Ռէճճիօ քաղաքը բոլորովին անհետացած է։ Այդ քաղաքը, Մեսինայի նեղուցին վրայ հաստատուած, 45,000 բնակիչ ունէր։

ՀՈՌՈՄ.— Պաշտօնական վերջին լուրեր կը հաստատեն ազէտին մեծութիւնը։ 51,000 հոգ կայ Մեսինայի մէջ և քաղաքը ամբողջովին կործանուած է։ Բալապրիայի զոհերուն թիւն է 35,000։

ԲԱՐԻԶ.— Անգլիական, Ֆրանսական և ռուսական նաւաբեկիները, որոնք Մեսինայի մօտերը կը գտնուէին, ազէտին վայրը փութացած են, խեղճ ազգաբնակչութեան օգնութիւն հասցնելու համար։

ԲԱԹՈՒՆԱ.—Մէսինայէն հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն ահռելի ազէտը։ Անկարելի է հաշուել վնասները։ Ցայսմի չէ զոհերուն թիւը, բայց հաղարաւոր մեռածներու և վիրաւորներու վրայ կը խօսուի։ Հրդեհ ծագած է զանազան կէտերու վրայ։ Քանի մը հոգի, ոգեւոր քաղելով ընդհանուր իրարանցումէն, աւարառութեան ելած են։ Խիստ հրամաններ տրուած են՝ բարեկարգութիւնը և անդորրութիւնը պահպանելու համար։ Շատոնց Բաթմանա տարատանած են, օրանց մէջ վիրաւորներ ալ կը գտնուին։ Ողջ մնացողները կը յայտարարեն թէ Մեսինա քաղաքին ծովեզերեայ թաղերը քանդուած են։ Նաւաբաժին մը օգնութեան ղրկուած է Մէսինայէն։

ՌԱԼԷՐՄՈ.— Երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Բաթմանայի ու Մեսինայի մէջ։ Կառաքարում մը, ուր կը գտնուէին փախչողներ ու վիրաւորներ, Մեսինայէն Բաթմանա հասաւ։ Ասոնք կը պատմեն թէ Թրինաքրիա թերէզը փլած և իր պաշտօնէութիւնը ու 90 ուղեւորներ փլատակներուն տակ թաղուած են։ Նոյնպէս կործանած են Բաղաքապետարանը, Սակարանը, Հեռագրատունը, Նամակատունը, զօրանոցները և այլն։ Կը հաստատուի թէ ամենէն ծանր վնասները պատճառած է ծովուն չարժումը, որուն մէկ ահագին կոհակը Մեսինան ծածկած է։ Զոհերուն թիւը չատ մեծ է։ Բժիշկներ ու զօրքեր Բալէրմոյէն Մեսինա դացած են։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ցիրանց-Եղբէք կայսրը Վիեննայի օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ Ազատ Բեւզ պէյի նուիրեց «Ցիրանց-Եղբէք կայսեր» պատուանշանին ապայութեան իսաչը։

ԼՈՆՏՈՆ.— Տեյլի Նիւզ կ'ըսէ թէ Աւստրիոյ կայսրը մերժած է անգլ. կառավարութեան մէկ զեկոյցը Պալքանեան մասին, զեսպանը տակաւին իր յանձնարարագիրները ներկայացուցած չըլլալուն համար։

ՌԱԲԻՋ.— Երկինքուն ի վեր առատ ձիւն կը տեղայ Բարիզի մէջ։ Երթեւեկութիւնը դժուարութեան մատնուած է։ Շատ մը արկածներ պատահած են։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	16/29 Դեկս.	
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 %	Օ. Ռ.	101 26
Ամէնէն բարձր գին	»	101 39
Ամէնէն վար գին	»	101 23
Բուլգարի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	173 75
Ամէնէն բարձր գին	»	173 87
Ամէնէն վար գին	»	173 —
ԲԱՅՈՒՄ,	17/30 Դեկս.	
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ռ.	101 27
» » » ժամը 6ին	»	101 26
Բուլգարի Երկաթուղի	Ֆր.	173 62
» » ժամը 6ին	»	173 75
Քարտի Կ. Պոլսոյ	»	425 —
Անատ. Երկաթ. Պարտք. Ա. սերի	»	513 —
» » » Բ. սերի	»	509 —
» » բժշկեղ.	Ա. Ռ.	14 02
Շիրքեթիի Թպրիսի	»	38 25
Շիրքեթիի Թպրիսի Համիտիէ	»	2 45
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	3 95
Օսմ. Ծխախոտ		16 —
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		7 75
» ժուխանս		3 80
» պարտատուղթ		490 —
Թրանսվալ	Ֆր.	56 —
Տէրքսի Ջուրի Ընկ.		313 50
Պոլիս Գարասպորն		456 —
Միսիլլի Պանքա	Օ. Ռ.	4 50
Նէշէմի Քէօֆա Թրամ. բժնթ.	»	2 —
Սալոնիքի Պանքա		113 —
Քարտես առանձնաշնորհեալ		30 —
» սովորական		25 —
Քարտի Իզմիրի		580 —
Լաւրիոմ	Ֆր.	56 —
Զարթրբա	»	19 50
Քէմի Ֆանոսի Էֆիրսիէն հին		280 50
» » » նոր		250 —

ՓՈԽԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110 10
Բարիզի » »	Ֆրանք	22 76½
Վիեննայի » »	Ֆուրն	21 89
Պերլինի » »	Մարք	18 67

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

ԱԶԳԴ. — Կ. Պոլսոյ թրամուէյներու Ընկերութիւնը նուազուրդի կը դնէ 300,000 խորանարդ սալաքարերու հայթայթումը, Պանտրմայէն եկած կամ համարձէք տեսակէն։ Նուազուրդին մասնակցիլ ուզողները կրնան յանձնաժողովի տեսարակը Ընկերութեան մասնագիտական գրասենեակէն առնել։ Ցանձն

1908Ի ՁՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
11.000.000 օսմ. ոսկի կամ
250.000,000 ֆրանկ դրամագլուխով

ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ
ԳԱՐԱՊԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Գալաթա, Իստանբուլ Հոմ.
ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ՝ Գալաթա, Հնարակ Հոմ-ական մեջ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿՈՄԱՊԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՄԷՋ

Սամսուն, Սատանա, Ադանա, Աֆիոն-Գարահիսար, Հաուզ-Ալի, Ալեպ, Աֆիոն-Գարահիսար, Էսքիշեհիր, Գոնիա, Կարասու, Տիրեբոլու, Գեմլիք, Մուդանիա, Գալաթա, Գեմլիք, Մարմարա, Գիրեսոն, Տրապիզոն, Սուրիական Ծովեզերք եւ Սկիւտար։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գոնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (բիլիցա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը վաճառէ։ Թուրքիոյ եւ օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ եւ հեռագրական օրինակներ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժէքաւոր առարկաներ կ'ընդունի եւ կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կրեդիտներ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, տակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ եւ կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուսանող կ'ընդունի, պտղանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, սահմանեալ կամ օրայ, անուանական կամ կրոնի։ Արժեթուղթերը կը պահուին Զէյթունա արկղամատեան մէջ հատուածուած մասնաւորապէս շինուած նկուղներու մէջ (պէտսով եւ մեքենական ամրացումով), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը տրուի, որուն մէջ նշանակուած են վիճակականութիւնը մէջ եղած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, ուսանող միմնորդէքի, ուսանող ուսուցած արժեթուղթերուն կարծիները, կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կարծիներուն համար չափաւոր միմնորդէք մը կ'առնուի եւ օրական փոխանակագինն համաձայն։ Անոր տարեկան հաշուոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ դանձուելի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ ուսանող արուած արժեթուղթերուն կարծիները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կարուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուսանող արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր տարատեսակների գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն եւ Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Գէրսէք, Եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պերլին, Գրիւսէլ, Հռոմ, Վիէննա, Եւայլն։ Տոկանոներու արդիւնքը ուսանդասուին արամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուոյն անցուած, կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յանախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ, գանուած տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին զրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ տարատեսակ հրամանները մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան արամադրութեան տակ կը դնէ, օրական գնով, կոմը արժեթուղթեր, ինչպէս Բուլղարիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէական Ծոնիսի Ցունաստանի ազգ. Պանքային պարտատոմսերը, Օսմ. Բանակագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը առանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանցում, կարծիներու նորացում, եւն., մասնաւոր տակագնի մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հոյակերպացում և չատ չ փոքր պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամին առաջ կը դնէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կարծիներ։ Իր մասնաւորներուն մէջ գտնուած արժեթուղթերուն կարծիները կը վճարէ, առանց միջնորդ-չէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Քիսար Նաւահանգստին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կարծիները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հատուցած է՝ Սակարտանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարտանիմէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելի ուռաղ եկած կարծատոր, վիճակահանութեան միջոցու, այսինքն վճարման գլխով։ Ասպահովութիւնն ասկը որ փոփոխական է, էր հաղորդուի ուղղիղ։ 50—48

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ ելած է մաքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 1 դահեկան

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՄՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅԷՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԶԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, սմբողովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԳԱԾՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վիճեր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ առելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ ուելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն տարի։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ գրաւոր դրամագլուխ ու կանխաւ ստորագրութեամբ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » »
30 » 1001 և անկէ վեր » » »

Վիճեր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած տեղն վճարելով տեղական պարունակած գումարը։

Վիճեր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տեղակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—34

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿՆ զաս, Վիճերը Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ տեղական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴԱՊԻՏԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ երկարաւանութիւնն ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած suif օղի, տիաճանսօսֆորիի, պուսնֆոսֆորիի, եսզօճակսֆորիի ու ամէնէն նորագոյն մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խտալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տգեղութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելագործ կը չտէր նորագոյն դարձիքով մը, որուն չնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու երեսին մէջ թշկուած բլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տզոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պանքէգալաս, Համիտիէ սէպիլի դէմ, Սրիկ Իսմիտեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, Ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վիպական ազատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 18—7

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ՋԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ
ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուրբ Համան
Գրէտի Լիոնճի դրամատան վերայի յարկը հատատուած

Վերջին նորամուտութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մեծերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն առելի ճաշակի տէր և գեղեցիկ անձեր անգամ գոհ կը մնան Էմնիյէթի հագուստներէն։

ԳԻՆՆԵՐԸ ՈՒԱՆԱՐԱՆԱՊԷՍ ՎԱԲԳԻՆ ԶԵՂՈՒՉԿԱՑ ԲՆԱՒ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—25

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտ 20 բուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Գալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօրէրաթիվ վառատատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գարու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ըռկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Մ. Այնէլօղլու, Լամնս-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իպմիր փողոց.
Գալաթիա, Ալիքսանդր Անտոթասիտոս շուկայի հրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճասատէպ.
Պէօյիւ-թաէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքթէրէ ճատտէսի, թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէյսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկելիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Թէչէճեան էֆ.

17 Դորձակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երեւեկուրիւն կատարուելու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրեն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Գարձ. 223 յատն. ս		ԳԱՐՁ Գարձ. 224 հատն. իրկ.	
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
12 —	Մկն. Լսկի Շէհիր	Ժմ.	3 —
12 42	» Կէօքսէ Գրբրք	Մկն.	2 20
1 39	» Սաղանէր Գունար	»	1 38
2 33	» Սալանտուտ	»	12 42
3 14	» Զէյթիւրլէր	»	11 53
4 11	» Տէօրէր	»	11 05
4 40	» Խոռանլյէ	»	10 20
5 04	» Համամ	»	9 53
5 14	» Կազլիկէշ Համամ	»	9 44
5 41	Ժմ. Աֆ. Գարա Հիսար	Մկն.	9 13
6 01	Մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	Ժմ.	8 53
6 41	» Պէօյիւք Զօպանլար	»	8 20
7 36	» Ցայ	»	7 33
8 21	» Իսհագլու	»	6 40
8 45	» Դասքրան	»	6 15
9 16	» Աք շէհիր	»	5 53
9 48	» Աղարի քէօյ	»	5 13
10 30	» Զամանտը քէօյ	»	4 35
11 08	» Իլկիր	»	4 —
11 55	» Փասրն Գանը	»	3 05
12 50	» Սէրայ-Բուրն	»	2 27
1 22	» Մէյսան	»	1 47
2 22	» Գունար Գայլ	»	12 42
3 —	Ժմ. Գոնիա	»	12 —
Իրիկ			Առտ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Գարձ. 122 ս. Ն. Գ.		ԳԱՐՁ Գարձ. 121 հատն իրկ.	
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
1 —	Մկն. Լսկի Շէհիր	Ժմ.	11 —
1 44	» Աք Հունար	Մկն.	10 18
2 24	» Իլբրլ Քէօյ	»	9 46
3 4	» Գէլիք Ակսար	»	8 58
4 9	» Մարբաշա	»	8 1
4 58	» Գիրէր	»	7 4
5 35	» Մարալէր	»	6 27
6 9	» Գէչիք Գէօփրի	»	6 —
7 5	» Պոլիթի	»	5 18
8 21	» Մալի Գէօյ	»	3 25
8 15	» Աէյնան Գէօյ	»	3 47
9	Ժմ. Սէպիլ	Մկն.	3 —
Իրիկ			Առտ

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Գարձ. 424 բատ. ս		ԳԱՐՁ Գարձ. 421 բատ. ս	
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
7 15	Մկն. Համիտիէ	Ժմ.	5 03
7 33	» Առտ-Բազար	Մկն.	4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕՓԱՆԱԻԱ

ԵՐԹ	322 խտ. Ն	324 խտ. Իր	
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	
Ալաեունտ	Մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա	Ժմ.	2 55	1 05
ԳԱՐՁ	Գնա 321 ստ. Ն	323 խտ. Իր	
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	
Քէօթահիա	Մկն.	2 —	12 05
Ալաեունտ	Ժմ.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խտ.	Թ. 46 խտ.			Կառ. Թ. 41 խտ	Թ. 43 խտ.	
Ժ. Վ.	Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	
առտ. 12 32	թրք. 7 45	Մկն.	Քարաքէօ Կամալ	Ժմ. 4 44	առտ. 11 55	թրք.
12 52	8 05	Ժմ.	Հայատար Փոյ	Մկն. 4 24	11 15	
1 22	8 15	Մկն.	» »	Ժմ. 4 12	10 54	
2 37	9 29	Ժմ.	Բէնտիկ	Մկն. 2 55	9 50	
2 45	9 40	Մկն.	»	Ժմ. 2 44	9 39	
3 06	10 01	»	Թաւշանտիլ	Ժմ. 2 24	9 17	
3 28	10 24	»	Կէյզէ	» 2 02	8 55	
3 05	10 48	»	Տիլ Խարիսէթ	» 1 38	8 28	
4 —	10 53	»	Թաշլըճէք	» 1 19	8 16	
4 16	11 17	»	Հէրսէք	» 1 01	8 08	
4 37	11 39	»	Սարբէճ	» 12 41	7 42	
4 49	11 51	»	Թրբէ Ջէֆթիլիք	» 12 29	7 30	
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	» 12 18	7 21	
5 13	12 18	Ժմ.	Իզմիթ	Մկն. 12	7 06	
5 38		Մկն.	»	Ժմ.	6 41	
6 11		»	Գէօյ Թ Ցէրտէնա	Մկն.	6 10	
6 39		»	Սապանճա	»	5 41	
7 03		»	Հէրեքլի	»	5 25	
7 44		»	Կէյզէ	»	4 32	
8 04		»	Աք Հիսար	»	4 10	
8 33		»	Մէրտէն	»	3 45	
8 57		»	Լէֆքէ	»	3 13	
9 32		»	Վէզիր Խան	»	2 35	
10 12		Ժմ.	Գիւրէմեն	Մկն.	2 02	
10 24		Մկն.	»	Ժմ.	1 50	
11 32		»	Քարաքէօյ	Մկն.	1 —	
12 13		»	Գոդեան	»	12 24	
12 59		»	Իսկ Իսլիր	»	11 48	
1 29		»	Զուքուր Հիսար	»	11 16	
թրք. 2 07		Ժմ.	Էսկի Շէհիր	»	10 40	առտ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՔԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հրլի. Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Նաւակ	Թոն	Վարձ	Ելեւ	Նաւակ	Թոն	Վարձ	Ելեւ
Ալպանս	1069	Տիրս	[illegible]	Մարսէլիա	2709	Սարֆա	1119
Ալէքթ	3607	Տամիա	939	[illegible]	3857	Ֆիրթա	1735
Անճիլս	1541	[illegible]	[illegible]	Մրա	1057	Սիլվիա	112
Աֆրիկա	2277	[illegible]	[illegible]	[illegible]		Պէրա	1903
Գասանս	1849	Տիրանա	[illegible]	[illegible]	3219	Գասանս	1323
Գարամանիա	1362	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1933	Թ. Բիլլրի	1546
Գրիֆիսլս	448	[illegible]	[illegible]	[illegible]	3100	Գարֆա	3337
Գիլրս	1271	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1038	[illegible]	1470
Գալիքսս	1837	[illegible]	[illegible]	[illegible]	685	Ուրպին	342
Գարէս	1244	[illegible]	[illegible]	[illegible]	687	[illegible]	1914
Գոգս	1094	[illegible]	[illegible]	[illegible]	830	[illegible]	1989
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1552	[illegible]	1250
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Միհասս [illegible] Թօրր
Քասարիլս [illegible]
[illegible] Գրանիթին գիկտ. 30ին։
[illegible] Հրլի ԷՆՐԻՋՕՏ
Թիւ 22—24. Քիւրթ Միւլէք խան. Ղալաթիա 19 60—9

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։

50—4

Գիւղ ... Բ... Ռ... Ս...

... de Commerce

Նաւարան ...

Դիւղիսմբեր

Դ 17/30 ...

Դշ. 17/30 ...

Ե. 18/31 ...

Նշ. 18/31 ...

Ուր. 19/1 ...

Շբ. 20/2 ...

Շբ. 20/2 ...

50—29

ՄՕՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող ոգեկնաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեգի	Նաղլոգրես
Մինիս	Էմէյսիս
Բաֆսիս	Գուլիրիս
Թէյպր	Մէսէրիս
Դարապան	Ֆայէրիս
Նաստրէլի	Ֆաստ
	Թէրլա

[illegible]

[illegible]

[illegible]